

دستورالعمل اجرایی پروژه‌های دام - طیور - نوغانداری و زنبورعسل

تهیه شده در گروه ظرفیت سازی و توسعه اجتماعی

سال ۱۴۰۲

مقدمه

زنان روستایی و عشایری در کانون توسعه کشاورزی قرار دارند، آنان اغلب اقتصاد غیر پولی را با پرورش و تربیت نیروی انسانی و مدیریت اجرایی امور خانواده و کشاورزی معیشتی در کنترل دارند. این در حالی است که نقش تولیدی زنان در امور کشاورزی و دامپروری و سایر فعالیت‌ها همواره به صورت پنهانی مطرح بوده و کمتر تجلی اقتصادی- اجتماعی یافته است، به نحوی که می‌توان زنان روستایی را نامرئی‌ترین مشارکت کنندگان در فرایند اقتصادی خانواده و جامعه در نظر گرفت. زنان روستایی به عنوان نیروی کار، تقریباً در تمامی بخش‌های اقتصادی روستا فعالند و نقش‌ها و وظایف متعددی را در عرصه‌های مختلف کشاورزی و غیر کشاورزی ایفا می‌نمایند. آنان به طور گسترده‌ای در نگهداری و پرورش دام و طیور مشارکت می‌کنند و در بسیاری از موارد، مسئولیت و نقش سنگین‌تری را نسبت به مردان بر عهده دارند. افزایش مهاجرت مردان به شهرها و مراکز صنعتی باعث مشارکت بیشتر زنان روستایی و عشایری در فعالیت‌های بخش کشاورزی، دامپروری و صنایع تبدیلی شده است. دانداری آنچنان با زندگی زنان روستایی آمیخته شده است که آن را بخشی از وظایف خانه‌داری خود می‌پندارند. بر همین اساس دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری در نظر دارد با هدف ترویج و ایجاد کسب و کارهای کوچک مقیاس در حیطه دام و طیور، نوغانداری و زنبور عسل با مشارکت زنان روستایی پروژه‌های توسعه‌ای دامپروری را اجرا نماید. بر همین اساس دستورالعمل‌های اجرایی پروژه‌ها با اولویت آموزش و توانمندسازی زنان تولید کننده و علاقمند در زیر شاخه‌های مختلف دامپروری تدوین شده است. انتظار می‌رود پس از مرحله توانمندسازی، زنان با توجه به مزیت نسبی هر منطقه و با تاکید بر زنجیره تامین و زنجیره ارزش هر یک از تولیدات خود بتوانند الگوهای موفق در زمینه فعالیت‌های دامی را توسعه دهند. مدیریت و نظارت بر فرایند این پروژه‌ها توسط کارشناسان امور زنان روستایی و عشایری با مشارکت کارشناسان تخصصی بخش صورت می‌پذیرد.

طرح نوغانداری و توسعه توتستان ها با مشارکت زنان روستایی و تاکید بر زنجیره ارزش ابریشم

دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری از سال ۱۳۹۴ طی همکاری مشترک با مرکز توسعه نوغانداری کشور، "طرح نوغانداری و توسعه توتستان‌ها با مشارکت زنان روستایی" را آغاز کرده است که تا کنون نیز ادامه دارد. این طرح با هدف احیا، ترویج و توسعه صنعت نوغانداری در استان‌های مستعد علاوه بر توسعه کمی از طریق تلنبارهای دو منظوره، بر توسعه کیفی تولیدات ابریشم نیز تاکید داشته است. از سوی دیگر ایجاد سایت‌های آموزشی - ترویجی زنجیره ارزش ابریشم (تبدیل پيله به نخ، تبدیل نخ به منسوجات ابریشم) از اهدافی است که در طول اجرای طرح مذکور مدنظر قرار گرفته است.

اهداف

- ❖ ترویج صنعت نوغانداری در بین زنان روستایی با آماده‌سازی نمونه‌های موفق و معرفی آنان
- ❖ کمک به افزایش درآمد خانوار روستایی
- ❖ افزایش کمی و کیفی محصولات ابریشم
- ❖ ایجاد و تکمیل زنجیره ارزش ابریشم

شاخص انتخاب مخاطبان برای اجرای طرح

- ❖ زنان تسهیلگر و اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد (در اولویت اجرای پروژه)
- ❖ زنان و دختران روستایی فعال و علاقه‌مند به فعالیت در صنعت نوغانداری
- ❖ افراد واجد شرایط پرورش کرم ابریشم نظیر (فضای مناسب برای ایجاد توتستان، ایجاد تلنبار و ...)

نهاده‌ها، ابزار و مشاوره‌ی فنی

- ❖ نهال توت
- ❖ جعبه تخم نوغان
- ❖ قیچی باغبانی
- ❖ وسایل ضد عفونی پرورش کرم ابریشم
- ❖ دماسنج، رطوبت‌سنج و...
- ❖ وسایل برای ایجاد یا تجهیز تلنبارهای طبقاتی
- ❖ مشاوره‌های فنی متخصصان^۱ نوغانداری

^۱ به منظور اجرای صحیح و اثربخش طرح، بهره‌مندی از کارشناسان معاونت دام (حوزه نوغانداری) استان و شهرستان در دوره‌های آموزشی و اجرای پروژه لازم الاجرا می باشد.

❖ دستگاه تبدیل پیله به نخ (ریسندگی و بافندگی)

سایت نوغانداری

این سایت به عنوان مزارع تولیدی زنان روستایی و عشایری که مخاطبان پس از گذراندن آموزش های لازم ، مشغول به فعالیت پرورش کرم ابریشم به عنوان یک شغل فصلی هستند . بودجه تخصیص داده شده برای ایجاد سایت پرورش کرم ابریشم ، جهت هزینه های آموزشی و نهاده ها، ابزار و تجهیزات مورد نیاز سایت می باشد.

تلنبارهای طبقاتی

تلنبارهای طبقاتی به عنوان یکی از فرآیندهای اجرای پروژه و به منظور افزایش کمی تولید پیله و استفاده بهینه از فضای پرورش کرم ابریشم می باشد. تلنبارهای طبقاتی دو منظوره امکان اجرای پروژه هایی دیگری نظیر پرورش قارچ ، خشک کردن میوه و سبزی و... را پس از برداشت پیله به نوغانداران خواهد داد. الگو سازی و ترویج تلنبارهای طبقاتی در این مرحله مورد انتظار است لذا بخشی از هزینه های ایجاد تلنبارهای طبقاتی برای ترویج آن در اختیار مخاطبان قرار می گیرد.

کارگاه های تبدیل پیله به نخ و منسوجات ابریشم

به منظور الگو سازی و ایجاد اشتغال مولد در بخش، کارگاه های تبدیل پیله به نخ و منسوجات ابریشم راه اندازی می شوند. برای این منظور بخشی از هزینه ها نظیر خرید دستگاه نخ ریزی و... از محل اعتبارات تخصیص داده شده قابل اجرا می باشد. شایان ذکر است شرط استفاده از این تجهیزات، راه اندازی کار گروهی برای تعداد حداقل ۵ نفر از زنان روستایی می باشد.

نحوه هزینه کرد اعتبارات تخصیصی

اعتبارات تخصیصی جهت آموزش و ترویج نوغانداری و برای پرداخت حق التدریس استاد، تهیه وسایل کمک آموزشی، پذیرایی فراگیران شرکت کننده در دوره آموزشی، ایاب و ذهاب استاد و بازدید از پروژه هزینه می شود.

اعتبارات مربوط به ایجاد سایت، جهت خرید نهال توت، جعبه تخم نوغان، قیچی باغبانی، وسایل ضد عفونی پرورش کرم ابریشم، دماسنج، رطوبت سنج ، ایجاد یا تجهیز تلنبارهای طبقاتی و دستگاه نخ ریزی و می باشد.

فرایند اجرای

طرح نوغانداری و توسعه توتستان‌ها با مشارکت زنان روستایی با تاکید بر زنجیره ارزش

عناوین دوره های آموزشی نوغانداری و توسعه توتستان‌ها

دوره ترویجی : ۳ روزه

عناوین دوره‌ها:

۱. احداث و نگهداری توتستان جهت پرورش کرم ابریشم
۲. مشخصات ظاهری کرم ابریشم و مراحل رشد آن
۳. تأسیسات لازم برای پرورش کرم ابریشم
۴. پرورش کرم ابریشم (نوغانداری)
۵. برداشت پیله و چگونگی جمع‌آوری آن
۶. پیشگیری و مبارزه با امراض و آفات کرم ابریشم
۷. ایجاد زنجیره ارزش ابریشم و بازار آن

جدول ۱- گزارش عملکرد طرح نوغانداری و توسعه توستان‌ها با مشارکت زنان روستایی با تاکید بر زنجیره ارزش

استان سال ...

شهرستان	تعداد مخاطبان تحت پوشش	آموزش مخاطبان	تخم نوغان توزیع شده	نهال توت کاشته شده	میانگین تولید پیله تر	کل پیله تولید شده	ایجاد یا تجهیز تلنبار طبقاتی	آموزش زنجیره ارزش (مورد)	ایجاد کارگاه زنجیره ارزش (مورد)	ملاحظات
	(نفر)	(نفرروز)	(جعبه)	(اصله)	(کیلوگرم)	(کیلوگرم)	(مورد)	(نفرروز)		
جمع کل					-					

جدول ۲- گزارش آموزش نوغانداری و توسعه توتستان‌ها با مشارکت زنان روستایی با تاکید بر زنجیره ارزش استان سال ...

[illegible]

پروژه پرورش طیور بومی و ماکیان با مشارکت زنان روستایی و عشایری با تاکید بر زنجیره تامین

دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری با هدف افزایش امنیت غذایی، ایجاد اشتغال و حفظ ذخایر ژنتیکی نژاد مرغ خزک و معرفی برند خزک از سال ۱۳۹۹ اقدام به اجرای پروژه "پرورش مرغ خزک با مشارکت زنان روستایی" در استان سیستان و بلوچستان نموده که این پروژه با استقبال زیادی از سوی زنان سایر روستاها و دیگر مناطق مواجه شده است. پس از اجرای موفق این پروژه، با درخواست استان‌های متقاضی پروژه "پرورش طیور بومی" و "پرورش بلدرچین" با مشارکت زنان روستایی از سال ۱۴۰۰ اجرایی گردید. پروژه طیور بومی و سایر ماکیان با تاکید بر زنجیره تامین (پرورش طیور و جوجه کشی)؛ براساس نیاز استان و درخواست زنان روستایی و عشایری قابلیت اجرا دارد.

اهداف

- ❖ آموزش و توانمندسازی زنان به منظور کمک به تأمین امنیت غذایی کشور
- ❖ افزایش مصرف پروتئین در خانوارهای روستایی و عشایری با تولید گوشت سفید و تخم مرغ
- ❖ ایجاد اشتغال و کمک به اقتصاد خانواده و بهبود کیفیت زندگی زنان روستایی و عشایری
- ❖ بالا بردن سطح دانش و مهارت زنان روستایی و عشایری در پرورش طیور بومی
- ❖ ایجاد و تکمیل زنجیره تامین (تولید تخم، جوجه‌کشی و ...)

شاخص انتخاب مخاطبان اجرای طرح

- ❖ زنان تسهیلگر و اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد در اولویت اجرای پروژه
- ❖ زنان و دختران روستایی فعال و علاقمند به پرورش طیور و ماکیان
- ❖ افراد دارای جایگاه پرورش طیور و ماکیان

نهاده، ابزار و مشاوره فنی

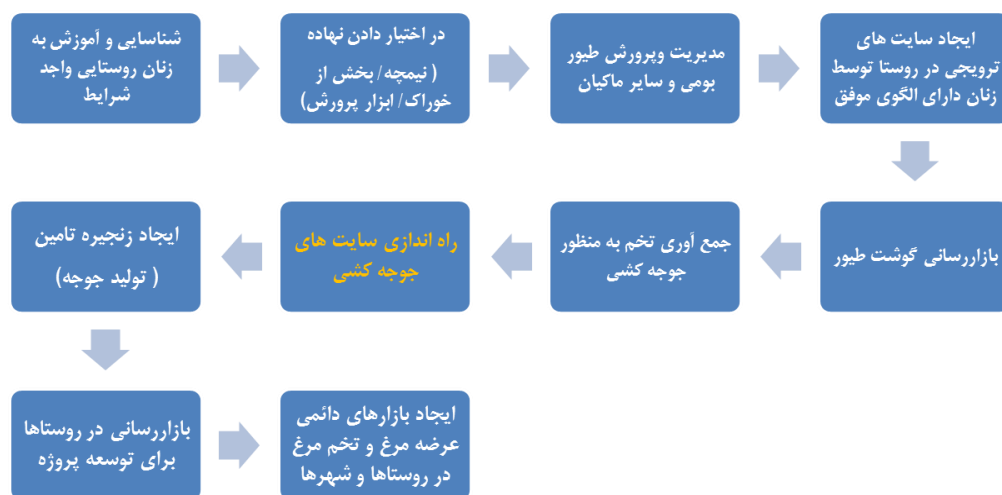
- ❖ جوجه
- ❖ بخشی از دان مصرفی به منظور حمایت‌های اولیه
- ❖ دانخوری، آبخوری و ...
- ❖ دستگاه جوجه‌کشی

❖ مشاوره های فنی دامپزشک و متخصصان دام^۲

سایت طیور و ماکیان

این سایت به عنوان مزارع تولیدی زنان روستایی و عشایری که مخاطبان پس از گذراندن آموزش های لازم ، مشغول به فعالیت پرورش طیور و سایر ماکیان به عنوان یک کسب و کار هستند . بودجه تخصیص داده شده برای ایجاد سایت ، جهت هزینه های آموزشی ، نهاده ها، ابزار و تجهیزات مورد نیاز سایت می باشد.

فرایند اجرای پروژه پرورش طیور با مشارکت زنان روستایی و عشایری با تاکید بر زنجیره تامین

عنوان دوره و سرفصل های آموزشی مدیریت طیور بومی

دوره ترویجی : ۳ روزه

عنوان دوره: مدیریت و پرورش طیور بومی

- ❖ آشنایی با نژادهای طیور بومی
- ❖ انتخاب سالن مناسب
- ❖ ضدعفونی و شستشو سالن
- ❖ تجهیزات مناسب

^۲ به منظور اجرای صحیح و اثربخش طرح، بهره مندی از دامپزشکان و کارشناسان معاونت دام (حوزه طیور) استان و شهرستان در دوره های آموزشی و اجرای پروژه لازم الاجرا می باشد.

جدول ۱- گزارش عملکرد پروژه پرورش طیور با مشارکت زنان روستایی و عشایری با تاکید بر تکمیل زنجیره تامین استان سال ...					
شهرستان	آموزش
(نفرروز)	افراد پرورش دهنده
طیور و ماکیان
(نفر)	مرغ بومی / بلدرچین
/اردک /.....	نهاد و ابزار و
تجهیزات
پرورش	ملاحظات

[illegible]

پروژه پرورش دام سبک با تاکید بر تکمیل زنجیره ارزش

دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری با هدف کمک به افزایش امنیت غذایی، ایجاد اشتغال و حفظ ذخایر ژنتیکی نژاد بز بومی مناطق؛ از سال ۱۴۰۰ اقدام به اجرای طرح مشارکتی "پرورش بز عدنی در استان بوشهر"، "پرورش بز سربیشه در استان خراسان جنوبی" و "پرورش بز تالی و بنگالی در استان سیستان و بلوچستان" نموده است. این پروژه به منظور افزایش سطح دانش، مهارت و ایجاد فرصت های اشتغال برای زنان روستایی و عشایری در مناطق مستعد و براساس علاقمندی مخاطبان - با تاکید بر حفظ نژاد بومی منطقه و ایجاد زنجیره ارزش - قابل اجرا می باشد.

اهداف

- ❖ آموزش و توانمندسازی زنان به منظور کمک به تأمین امنیت غذایی کشور
- ❖ ایجاد فرصت‌های اشتغال برای زنان روستایی و عشایری
- ❖ کمک به حفظ نژاد بومی (سربیشه، عدنی، تالی و بنگالی و...) و ترویج پرورش گونه‌های بومی
- ❖ ایجاد زنجیره ارزش (تولیدات از پشم، مو و کرک) و تولید منسوجات نظیر پارچه، عبا، قالی و ...

شاخص انتخاب مخاطبان اجرای طرح

- ❖ زنان تسهیلگر و اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد در اولویت اجرای پروژه
- ❖ زنان و دختران روستایی فعال و علاقمند به پرورش گوسفند و بز
- ❖ افراد دارای جایگاه پرورش دام سبک

نهاد، ابزار و مشاوره فنی

- ❖ دام سبک (گوسفند یا بز)
- ❖ وسایل مورد نیاز برای پرورش دام
- ❖ تامین بخشی از خوراک دام به منظور حمایت های اولیه
- ❖ مشاوره‌های فنی دامپزشک و متخصصان دام^۳

سایت پرورش دام سبک

^۳ به منظور اجرای صحیح و اثربخش طرح، بهره‌مندی از دامپزشکان و کارشناسان معاونت دام (دام سبک) استان و شهرستان در دوره‌های آموزشی و اجرای پروژه لازم الاجرا می باشد

این سایت به عنوان مزارع تولیدی زنان روستایی و عشایری که پس از گذراندن آموزش های لازم ، مشغول به فعالیت پرورش گوسفند و یا بز به عنوان یک کسب و کار هستند . بودجه تخصیص داده شده برای ایجاد سایت پرورش دام سبک ، جهت هزینه های آموزشی و نهاده ها، ابزار و تجهیزات مورد نیاز سایت می باشد.

فرایند اجرای پروژه

پرورش دام سبک با مشارکت زنان روستایی با تاکید بر تکمیل زنجیره ارزش

عناوین و سرفصل های آموزشی پرورش دام سبک

عنوان دوره: ۳ روزه

دوره مدیریت و پرورش گوسفند و بز بومی

- ❖ آشنایی با نژادهای بومی ایران
- ❖ جایگاه پرورش
- ❖ تغذیه
- ❖ آشنایی با بیماری ها
- ❖ واکسیناسیون
- ❖ شیردوشی
- ❖ فرآوری و صنایع جانبی
- ❖ آشنایی با تولید محصولات لبنی با کیفیت
- ❖ آشنایی با فرآوری پشم، مو و کرک

جدول ۱- گزارش عملکرد پروژه پرورش دام سبک با مشارکت زنان روستایی و عشایری با تاکید بر تکمیل زنجیره استان سال ...					
شهرستان	آموزش (نفرروز)	تعداد افراد پرورش دهنده دام سبک (نفر)	گوسفند/ بز (نژاد)	نهاده و ابزار پرورش	ملاحظات
جمع کل					

[illegible]

طرح توسعه زنبورداری، تولید فراآورده‌های زنبور عسل با مشارکت زنان روستایی و عشایری

تغییرات اقلیمی گسترده و مسئله تنش آبی، ضرورت توجه به توسعه پایدار و متنوع سازی فعالیت‌های درآمد زا در بخش کشاورزی را طلب می‌کند. تولید عسل وابسته به گل و شهد گیاهان است، در حالی که، امکان تولید محصولات جدید و ایجاد درآمد از سایر قسمت‌های گیاه مانند گرده، صمغ برای تولید بره موم، همچنین تولید زهر و ژل رویال از بدن زنبور عسل و افزایش بهره‌وری وجود دارد. زنبورداری از فعالیت‌هایی است که می‌تواند نقشی مهم در متنوع‌سازی فعالیت‌های درآمدزا داشته باشد. در زنبورداری علاوه بر عسل محصولات مختلفی شامل ژل رویال، بره موم، گرده و زهر نیز تولید می‌شود. آنچه این طرح را با طرح‌های مشابه متمایز می‌سازد، تمرکز ویژه آن بر "تولید سایر فراآورده‌های زنبور عسل" است. این طرح از سال ۱۳۹۸ به صورت پایلوت در دستور کار دفتر قرار گرفت و سال ۱۴۰۰ بصورت ملی در کلیه استان‌ها اجرا شد.

اهداف

- ❖ توسعه توانمندی و ارتقاء سطح دانش و مهارت زنان زنبوردار
- ❖ توسعه زنبورداری از طریق افزایش کمی و کیفی تولید فراآورده‌های زنبور عسل (ژل رویال، بره موم، گرده و زهر و پرورش ملکه)
- ❖ متنوع سازی جریان درآمدی خانوار روستایی
- ❖ افزایش درآمد زنان زنبوردار
- ❖ اشتغال‌زایی در صنعت زنبورداری

شاخص انتخاب مخاطبان اجرای طرح

❖ گروه اول

- ✓ زنان زنبوردار دارای ۴۰ کلنی و بیشتر (مخاطبان اصلی) و علاقمند به توسعه فعالیت‌های زنبورداری

❖ گروه دوم

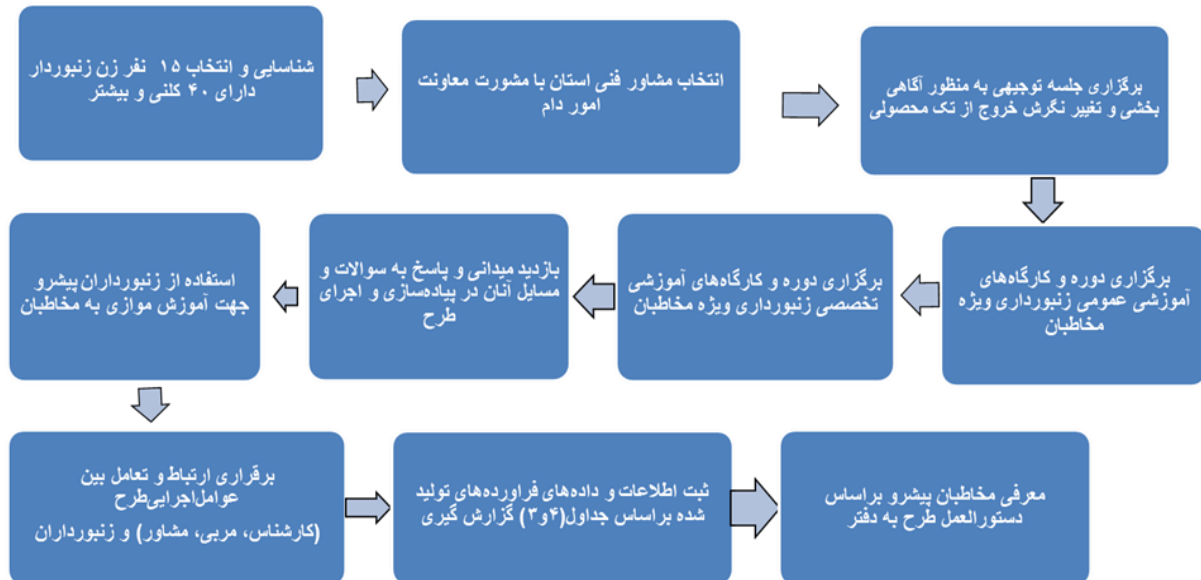
- ✓ زنان زنبورداری که کمتر از ۴۰ کلنی و علاقمند به زنبورداری و تولید فراآورده‌های زنبور عسل

آموزش و مشاوره‌ی فنی

- ❖ انتخاب مشاور فنی با همکاری معاونت امور دام استان
- ❖ بهره‌مندی از محققان و متخصصان اجرایی زنبور عسل در سطح استان
- ❖ بهره‌مندی از تجارب مربیان محلی زنبور عسل در سطح شهرستان و دهستان

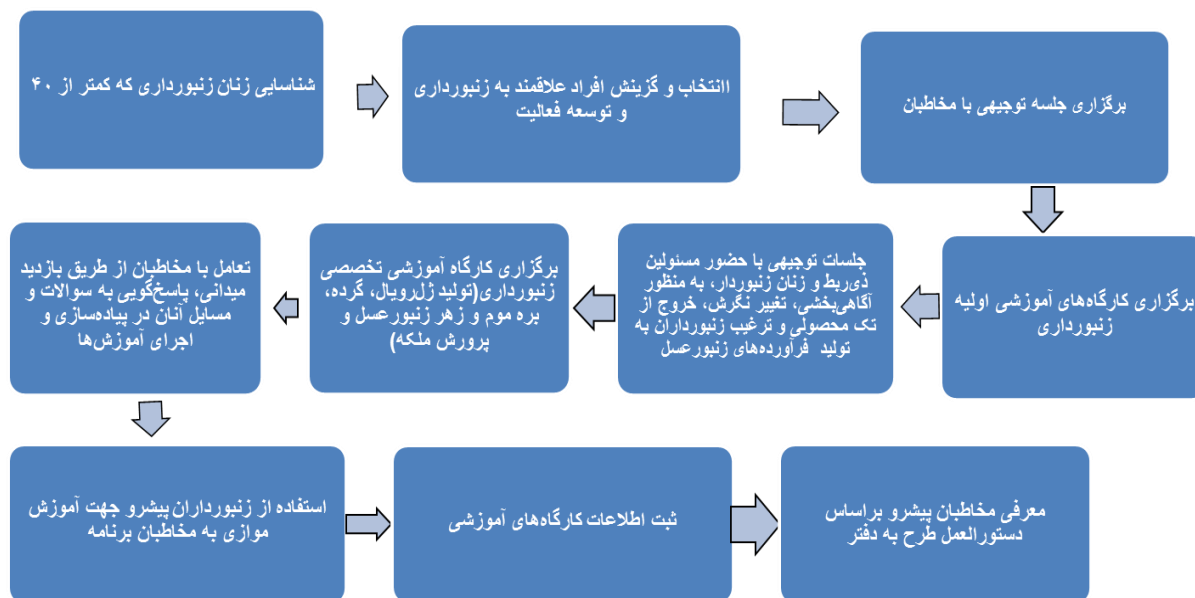
فرایند اجرای

طرح توسعه زنبورداری تولید فراورده‌های زنبور عسل / گروه اول

فرایند اجرای

طرح توسعه زنبورداری تولید فراورده‌های زنبور عسل / گروه دوم

شاخص معرفی زنان زنبوردار پیشرو:

- ❖ شرکت در دوره و کارگاه‌های آموزشی زنبورداری و فراورده‌ها
- ❖ آموزش و انتقال تجارب به سایر زنان زنبوردار (آموزش موازی)
- ❖ ایجاد سایت زنبورداری در منطقه
- ❖ نوآوری در توسعه زنبورداری و تولید فراورده‌های زنبور عسل
- ❖ داشتن بازار برای محصولات تولید شده

سایت زنبورداری

این سایت به‌عنوان مزارع تولیدی زنان روستایی و عشایری که مخاطبان پس از گذراندن آموزش‌های لازم، مشغول به فعالیت پرورش زنبور عسل و استحصال فراورده‌های آن به عنوان یک کسب و کار هستند.

بودجه تخصیص داده شده برای ایجاد سایت زنبورداری، جهت هزینه‌های آموزشی و ترویجی و تهیه وسایل کمک آموزشی و تجهیزات مورد نیاز سایت می‌باشد.

عناوین و سرفصل‌های آموزشی تولید فراورده‌های زنبور عسل

- ❖ تغذیه و زمستان‌گذرانی
- ❖ تولید ژل رویال
- ❖ تولید بره موم
- ❖ تولید زهر
- ❖ تولید گرده
- ❖ تولید موم
- ❖ تولید ملکه و تلقیح مصنوعی

سرفصل دوره تغذیه و زمستان‌گذرانی زنبور عسل، مدت دوره: ۱روزه	
سرفصل نظری دوره	سرفصل عملی دوره
۱- مقدمه (آشنایی با زندگی و فعالیت‌های زنبور عسل، رفتار شناسی زنبور عسل، زمان مناسب تغذیه زنبور عسل)	۱- سازمان‌دهی و آماده‌سازی کندو برای تولید عسل
۲- روش‌های نوین تغذیه‌ای زنبور (بالغین، نوزادان)	۲- سازمان‌دهی و آماده‌سازی کندو برای زمستان‌گذرانی
۳- آماده‌سازی کلنی برای زمستان‌گذرانی	۳- روش تهیه کیک‌های گرده و مکمل
۴- تغذیه تحریکی و تکمیلی	

سرفصل‌های تولید ژل رویال مدت دوره: ۱روزه	
سرفصل نظری دوره	سرفصل عملی دوره
۱- تعریف ژل رویال	۱- سازمان‌دهی کندو و آماده‌سازی برای تولید ژل رویال
۲- روش‌های مختلف تولید سنتی و صنعتی ژل رویال	۲- نحوه تهیه و آماده‌سازی سلول‌های تولید ملکه برای تولید ژل رویال
۳- زمان مناسب تولید ژل رویال و ساماندهی کندو	۳- روش انتقال لارو
۴- نحوه جمع‌آوری و نگهداری ژل رویال	۴- روش برداشت و نگهداری ژل رویال

سرفصل‌های تولید بره موم مدت دوره: ۱روزه	
سرفصل نظری دوره	سرفصل عملی دوره
۱- تعریف بره موم(نحوه برداشت صمغ و تولید بره موم در کندو، کاربرد بره موم در داخل کلنی زنبورعسل)	۱- ساماندهی کندو برای تولید بره موم
۲- زمان مناسب تولید بره موم و کاربردهای مختلف آن	۲- استقرار تله های بره موم
۳- روش‌های تحریک زنبورعسل جهت تولید بره موم	۳- روش‌های برداشت بره موم تولید شده
۴- روش‌های مختلف برداشت و نگهداری بره موم	۴- نحوه ی نگهداری و عرضه بره موم به بازار

سرفصل‌های تولید زهر زنبورعسل مدت دوره: ۱روزه	
سرفصل نظری دوره	سرفصل عملی دوره
۱- تعریف نیش، زهر و ترکیبات آن	۱- روش کار کردن با دستگاه زهر گیری
۲- روش‌های مختلف تولید زهر	۲- روش استقرار دستگاه زهرگیری در کندو
۳- زمان مناسب تولید زهر و روش برداشت زهر	۳- روش برداشت زهر
۴- کیفیت زهر	۴- روش نگهداری زهر

سرفصل تولید گرده توسط زنبور عسل مدت دوره: ۱روزه	
سرفصل نظری دوره	سرفصل عملی دوره
۱- مقدمه(تعریف گرده، آشنایی با زندگی و فعالیت‌های زنبورعسل، ارزش اقتصادی گرده، کاربردهای مختلف گرده)	۱- سازماندهی و آماده سازی کندو برای تولید گرده
۲- ترکیبات گرده، اهمیت گرده در تغذیه زنبورعسل (ملکه، بالغین، نوزادان) و تولید زهر	۲- آشنایی با وسایل مختلف تولید گرده
۳- زمان‌های مناسب تولید گرده، روش‌های مختلف تولید گرده، مزایا و معایب آن‌ها	۳- روش نگهداری و بسته‌بندی گرده
۴- اهمیت استفاده از گرده در تغذیه تکمیلی	

سرفصل های پرورش ملکه زنبور عسل مدت دوره: ۲ روزه	
سرفصل نظری دوره	سرفصل عملی دوره
۱- روش های تهیه سلول های مصنوعی ملکه و پرورش نر	۱- پیوند زدن
۲- آشنائی با لوازم اتاق پیوند و دستگاه تلقیح مصنوعی ملکه	۲- آرایش کندوهای شروع کننده و خاتمه دهنده
	۳- تلقیح مصنوعی

گزارش عملکرد طرح توسعه زنبورداری تولید فراورده‌های زنبور عسل

جدول کارگاه‌های آموزش مهارتی (جداول شماره ۱ و ۲ منضم به مستندات تصویری)

جدول ۱- گزارش کارگاه‌های آموزش مهارتی تولید فراورده‌های زنبور عسل							
نام شهرستان	نام مرکز جهاد کشاورزی	عنوان دوره	حجم آموزش (نفر روز)	تاریخ برگزاری	نام مربی	رشته تحصیلی مربی	شماره تماس مربی

[illegible]

جدول نتایج فراورده‌های زنبور عسل (جدول شماره ۳ و ۴ منضم به مستندات تصویری)

جدول ۳- گزارش میزان تولید فراورده‌های زنبورعسل توسط مخاطبین طرح در سال ... استان ...											
ملاحظات	پرورش ملکه (فروند)		موم (کیلوگرم)	ژل رویال (گرم)	گرده (کیلوگرم)	زهر (گرم)	بره‌موم (کیلوگرم)	نام تولید کننده	نام روستا	نام مرکز جهاد کشاورزی	شهرستان
	مدرن	سنتی									
											جمع کل

جدول شماره ۴ - گزارش میانگین عملکرد در سال ... استان ...					
ردیف	میانگین تولید ژل رویال (گرم)	میانگین تولید بره موم (کیلوگرم)	میانگین تولید موم (کیلوگرم)	میانگین تولید زهر (گرم)	میانگین تولید گرده (کیلوگرم)

*توجه: واحد اندازه گیری متفاوت است.

نحوه هزینه کرد اعتبارات تخصیصی

به طور کلی اعتبارات تخصیصی جهت آموزش و ترویج پروژه‌های اشتغالزای برای پرداخت حق التدریس استاد، تهیه وسایل کمک آموزشی، پذیرایی فراگیران شرکت کننده در دوره آموزشی، ایاب و ذهاب استاد و بازدید از پروژه هزینه می‌شود.

اعتبارات مربوط به ایجاد سایت و کارگاه‌های فرآوری و تبدیل برای خرید تجهیزات مورد نیاز سایت آموزشی به منظور الگو سازی طرح، برای ایجاد اشتغالات گروهی می‌باشد.

مستندسازی پروژه‌های دام، طیور، نوغانداری و زنبور عسل

مستندسازی طرح یا پروژه یعنی تدوین یک سیستم جامع از کلیه مستندات پروژه که بر یکپارچه سازی داده‌ها و اطلاعات تاکید دارد. مستندسازی مناسب پروژه این اطمینان را فراهم می‌سازد که تمام داده‌ها و اطلاعات تهیه و تدوین شده در مورد یک پروژه، همیشه برای افراد جدیدی که به پروژه می‌پیوندند، قابل دسترس است. به عبارتی دیگر، مستندسازی پروژه، تهیه مجموعه اسناد و مدارکی است که سیر تکوین و تحقق یک فعالیت، یک بسته کاری، یک فاز و در نهایت یک پروژه را از شروع تا خاتمه آن نشان می‌دهد. لذا هر چه اطلاعات دقیق‌تر و مستندتری در زمینه فوق‌الذکر موجود باشد، تحلیل فرایند و مدیریت پروژه آسانتر خواهد بود. در مدت اجرای پروژه، وقایع و رویدادها، ابتکارها و خلاقیت‌ها، تنگناها و مشکلات فنی و تغییرات اتفاق می‌افتد و برای هر یک، راهکارها، فرم‌ها، راه حل‌ها و تدابیری اتخاذ می‌شود. چنانچه این تدابیر مستند شوند، کمک موثری به پرهیز از دوباره کاری در اجرای طرح‌ها و پروژه‌های موجود و آتی می‌شود.

در تهیه مستندات پروژه‌های دام، طیور، نوغانداری و زنبور عسل رعایت نکات برای ثبت وقایع و داده‌های هر فعالیت در قالب فرمت زیر به عنوان بخشی از فرایند اجرای پروژه محسوب می‌شود.

عنوان طرح / پروژه

مقدمه و سابقه پروژه

اهداف

مخاطبان

جدول گزارش عملکرد استان

بیان چالش‌ها و راهکارها برای بهبود فرایند اجرا

تصاویر با کیفیت در داخل پوشه مجزا

در صورت امکان کلیپ‌های (۲ دقیقه)

شایان ذکر است مستند در قالب Word تهیه می‌شود.

فرآیند اجرا در استان

نواوری در اجرای طرح و نتیجه آن

تحلیل اثر بخشی طرح (میزان تولید، میزان اشتغال ایجاد شده، احیای نژاد بومی و ...)

تصاویر حاوی: مشخصات پروژه (بزر)، مخاطبان در حال انجام فعالیت ، تصاویر دوره‌های آموزشی

در تهیه عکس/ فیلم از محصولات زنبور عسل به موارد زیر توجه شود:

۱. عکس از ژل رویال تولید شده در داخل سلول‌ها،

۲. عکس از بره موم تولید شده روی تله بره موم یا تولید شده در قسمت‌های مختلف داخل کندو،

۳. عکس از زهر تولید شده روی صفحه شیشه‌ای، گرده جمع‌آوری شده در داخل تله گرده در جلوی دریچه پرواز

۴. اعلام مکان و زمان تولید شامل؛ نام استان، شهرستان، دهستان و نام زنبورستان، تاریخ برداشت و نام زنبوردار

۵. در صورت امکان ارسال لوکیشن از محل زنبورستان